

LA BLANCHISSEUSE

OPERETTE - 3 ACTES DE BERG-OP-ZOOM LÉON VASSEUR

Prudent Leray. Affiche voor de operette *La Blanchisseuse de Berg-op-Zoom*. Collectie Bibliothèque Nationale de France.

Operette *La Blanchisseuse*

Al vormden de gebeurtenissen rond de Franse inname slechts het decor voor allerlei amoureuze verwickelingen, de historische context in *Lisette* was correct. Dat zou bij een operette die twintig jaar later in première ging veel minder het geval zijn. In de beleving van het librettistenduo Alfred Duru (1829-1889) en Henri Chivot (1830-1897) was Bergen op Zoom een exotisch oord dat bij uitstek geschikt was voor komisch-dramatische scènes, omdat men daar via balkons van het ene in het andere huis kon komen.

De complicaties rond een affaire tussen een liefvallige wasserijmedewerkster en de zoon van een rijke brouwer voltrokken zich in drie bedrijven op muziek van operettespecialist Léon Vasseur (1844-1917). *La Blanchisseuse de Berg-op-Zoom* ging op 17 januari 1875 in première in het Théâtre des Folies-Dramatiques. Een affiche van de hand van Prudent Leray (1820-1879) toont wat voor taferelen de theaterbezoeker te wachten stond. Ondanks het dunne verhaal werd *La Blanchisseuse* goed ontvangen door pers en publiek, vooral vanwege de pakkende muziek. Ook deze partituur verscheen in druk, in zowel een volledige versie als een potpourri, beide met pianobegeleiding.⁴ De potpourri-uitgave werd voorzien van een tekening die meteen duidelijk maakte dat roddelen en afluisteren belangrijke ingrediënten van de plot waren.

Het Waschmeisje

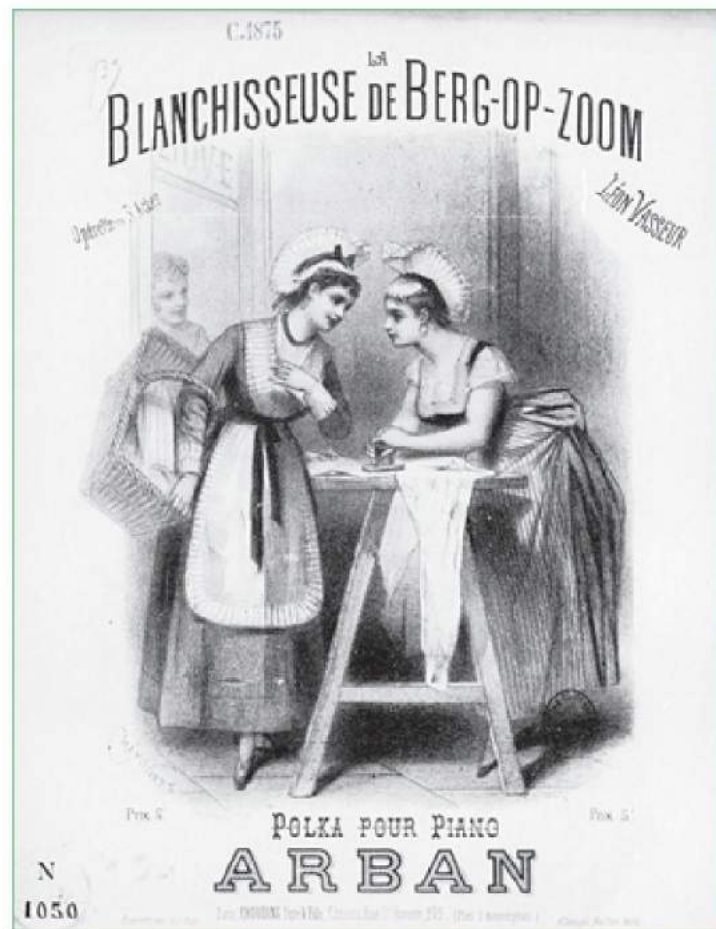
Al in oktober van hetzelfde jaar 1875 bracht de Nederlandse zanger en theatermaker Henri Morriën sr. (1841-1882) het stuk in Amsterdam op de planken onder de titel *Het waschmeisje van Bergen op Zoom*.⁵ De eerste reeks voorstellingen was in het toenmalige Théâtre Tivoli aan de Nes en er zouden er nog vele volgen. In 1877 organiseerde Morriën voorstellingen in Frascati aan de Plantage Middenlaan in Amsterdam en in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen in Den Haag.⁶ Rotterdam maakte in 1880 kennis met het Bergse wasmeisje in het Zomer-Théâtre.⁷ In 1883 en 1894 zouden er nog twee voorstellingsreeksen volgen in Frascati.

De eerste voorstelling van de reeks in 1894 'kenmerkte zich door ongewone levendigheid en enthousiasme', aldus een anonieme recensent. 'Kan men over wat ondeugends hier en daar heenstappen, dan bevat het *Waschmeisje van Bergen-op-Zoom* genoeg aardige, grappige oogenblikken en omstandigheden, om er zich meê te vermaken. De muziek intusschen zal wel een ieder ten zeerste kunnen voldoen: zij is opwekkend, frisch en vrolijk.'⁸

Komedie van Sacha Guitry

Was *La Blanchisseuse* alias *Het Waschmeisje* al een ondeugend stuk, in het volgende theaterstuk met Bergen op Zoom in de titel werd het nog bonter. Op 4 oktober 1912 ging in het Théâtre du Vaudeville *La Prise de Berg-op-Zoom* in première, van de hand van de theatermaker en (later) cineast Sacha

Getekende omslag voor de polka uit *La Blanchisseuse de Berg-op-Zoom*. Collectie Bibliothèque Nationale de France.

Theater Tivoli aan de Nes.
Bron: Collectie Stadsarchief Amsterdam.

Onder: Théâtre du Vaudeville, waar de komedie *La Prise de Berg-op-Zoom* in 1912 in première ging.
Fotograaf onbekend.

Guitry (1885-1957). Ondanks de titel had dit stuk met militaire historie niets te maken, behalve de datum van de inname van de vesting door de Fransen.⁹ In werkelijkheid was dat op 16 september 1747, maar in het script 24 oktober.

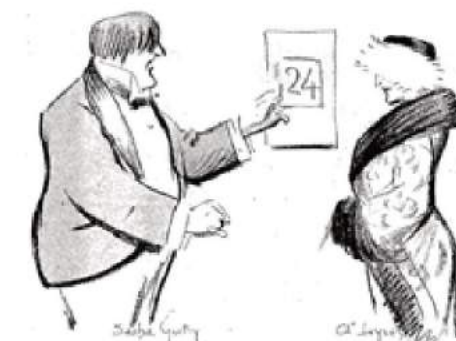
Via de scheurkalender in het decor komt die datum steeds dichterbij terwijl commissaris Charles de mooie Paulette tracht te veroveren. 'Op de 22ste kom je bij me souperen, de 23ste zal ik van het parfum in je hals genieten, en de 24ste dan zal... Bergen op Zoom worden ingenomen.'¹⁰ Paulette capituleert volgens zijn voorspelling inderdaad op de datum van de val van de vesting. Het stuk werd een enorm succes met maar liefst 200 opvoeringen in Parijs. Guitry ging ermee op tournee in Frankrijk en zelfs daarbuiten: Portugal en Italië in 1913 en Groot-Brittannië in 1920, waar hij zelfs de complimenten van de koninklijke familie mocht ontvangen.¹¹

La Revue de la Cigale

Ondertussen had men ook rond Place Pigalle de theatrale aantrekkingskracht van Bergen op Zoom ontdekt. Ondanks dreigend oorlogsgeweld ging het uitgaansleven er gewoon door. Het cabaretheater La Cigale bracht in 1915 een revue op de planken van Valentin Tarault (1880-1960) waarbij de eerste acte in Bergen op Zoom speelt alwaar een tulpenfeest plaatsvindt. De voorstelling had waarschijnlijk weinig om het lijf - mogelijk ook in letterlijke zin. De lengte van de benen van de actrice die een *belle de Berg-op-Zoom* speelde zou volgens een recensent een bezienswaardigheid zijn.¹²

Sacha Guitry en Charlotte Lysès in *La Prise de Berg-op-Zoom*. *Journal Amusant* 19 oktober 1912.

Au Vaudeville - *La Prise de Berg-op-Zoom*. Cartoon in *Le Figaro*, 5 oktober 1912. Guitry en zijn echtgenote Charlotte Lysès (die Paulette speelde) betrapten na de première twee mede-acteurs die het stuk erg letterlijk nemen.

Reprise van *La Prise*

In 1921 keerde *La Prise de Berg-op-Zoom* terug op het affiche, nu in het Théâtre Sarah-Bernhardt (thans Théâtre de Ville) met wederom een succesvolle reeks voorstellingen, waarna Bergen op Zoom voorgoed van de Parijse podia leek te verdwijnen.¹³ Maar *La Prise* werd na verloop van tijd in theaterkringen als een meesterwerk in zijn genre beschouwd en beleefde in 1985 een heropvoering in het Théâtre des Célestins in Lyon.¹⁴ Vervolgens vond het zijn weg terug naar